

Η ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Μια διερεύνηση των προκλήσεων και των ευκαιριών για την ανάπτυξη δεικτών

Ως αποτέλεσμα του έργου χαρτογράφησης της εφαρμογής πολιτικών για την ενταξιακή εκπαίδευση (ΧΕΠΕΕ) στο οποίο συμμετείχαν πάνω από 60 εμπειρογνώμονες από 27 Ευρωπαϊκές χώρες, δίνεται η δυνατότητα να επισημανθεί μία σειρά βασικών μηνυμάτων τα οποία θα καθοδηγήσουν τη μετέπειτα εργασία στο συγκεκριμένο τομέα. Τα βασικά αυτά μηνύματα αποτελούν το επίκεντρο του συγκεκριμένου έγγραφου, στο οποίο παρουσιάζεται μία σύνοψη των συνολικών ευρημάτων του έργου ΧΕΠΕΕ.

Υπάρχει μία σειρά παραγόντων οι οποίοι υποστηρίζουν τις εξελίξεις για τη χαρτογράφηση της εφαρμογής πολιτικών για την ενταξιακή εκπαίδευση:

- Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (ΣΥΔΑΜΑ, 2006) καθώς και η Ευρωπαϊκή Στρατηγική 2020 για την Αναπηρία και ο στόχος της ΕΚ 2020 στρατηγικής σχετικά με την ισότητα στην εκπαίδευση αποτελούν τους βασικούς οδηγούς για την ενταξιακή εκπαίδευση σε όλες τις χώρες. Όλες οι παραπάνω διεθνείς πολιτικές πρωτοβουλίες απαιτούν την συστηματική συλλογή ερευνητικών δεδομένων προκειμένου να παρέχουν αποδεικτικά ερευνητικά στοιχεία αναφορικά με τη συμμόρφωση των χωρών με τα σχετικά εδάφια και με τους στόχους της ενταξιακής εκπαίδευσης.

- Είναι κοινώς αποδεκτό ότι η δημιουργία μίας πολιτικής βάσει ερευνητικών δεδομένων είναι κρίσιμη για την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη συστημάτων ενταξιακής εκπαίδευσης. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, οι ειδικοί στη συλλογή δεδομένων και οι ερευνητές γνωρίζουν ότι η αναγκαιότητα συλλογής δεδομένων σε εθνικό επίπεδο δεν καλύπτει απλώς τις προϋποθέσεις που έχουν θεσμοθετηθεί μέσω των διεθνών κατευθυντήριων γραμμών χάραξης πολιτικής, αλλά επιπλέον λειτουργεί μέσα σε μία κοινή προσέγγιση για την προώθηση συντονισμού των προσπαθειών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Ενώ η ανάγκη συλλογής ερευνητικών δεδομένων είναι ξεκάθαρη, ωστόσο οι μέθοδοι και οι διαδικασίες συλλογής και ανάλυσης των δεδομένων αυτών με το καλύτερο δυνατό τρόπο είναι πολύ λιγότερο σαφείς.

- Είναι κρίσιμο όλοι οι οργανισμοί οι οποίοι λειτουργούν σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο να εργαστούν συνεργατικά και σε μία μόνιμη βάση ανταλλαγής πληροφοριών με σκοπό να μεγιστοποιήσουν τις προσπάθειες και να υποστηρίξουν τις σχετικές εργασίες σε εθνικό επίπεδο με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

- Είναι αναγκαίο να διατίθεται ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών στους φορείς χάραξης πολιτικής καθώς επίσης και να λαμβάνονται ποικίλες συμπληρωματικές προσεγγίσεις συλλογής δεδομένων από τους διαφορετικούς οργανισμούς τόσο σε εθνικό όσο και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Όλες οι χώρες συμφωνούν ότι η χαρτογράφηση της εφαρμογής πολιτικών για την ενταξιακή εκπαίδευση είναι ένα σύνθετο και πολύπλευρο εγχείρημα. Συγκεκριμένες προτάσεις οι οποίες περιγράφονται σε αυτό το έργο μπορούν να αξιοποιηθούν ως μία βάση για περισσότερο λεπτομερή και μακροπρόθεσμη έρευνα η οποία θα συμπεριλαμβάνει τη συλλογή ποιοτικών και ποσοτικών δεδομένων. Τα δεδομένα αυτά μπορεί να χρησιμοποιηθούν για να υποστηρίξουν τις τρέχουσες Ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες στο συγκεκριμένο τομέα – ιδιαίτερα τα ερωτήματα που τίθενται από το Eurostat και επικεντρώνονται στη ειδική εκπαίδευση – καθώς επίσης και σε εργασίες σε επίπεδο χωρών.

Ένα πλήθος από ειδικά ζητήματα σχετικά με τη μελλοντική συλλογή ερευνητικών δεδομένων μπορούν να προσδιοριστούν τόσο σε εθνικό όσο και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Τα ζητήματα αυτά παράλληλα με τους πιθανούς τρόπους διαχείρισής τους παρουσιάζονται στις ακόλουθες ενότητες.

Η ανάγκη να αναπτυχθούν τεκμηριωμένες πολιτικές ενταξιακής εκπαίδευσης

Η ενταξιακή εκπαίδευση μπορεί να γίνει κατανοητή ως παρουσία (πρόσβαση στην εκπαίδευση και φοίτηση στο σχολείο), συμμετοχή (ποιότητα της μαθησιακής εμπειρίας από τη σκοπιά των μαθητών) και επιτυχία (μαθησιακές διαδικασίες και αποτελέσματα σε όλο το μήκος του αναλυτικού προγράμματος) όλων των μαθητών στα γενικά σχολεία. Σαφής προτεραιότητα, η οποία έχει αναγνωριστεί από όλες τις χώρες, αποτελεί η ανάγκη να αναπτυχθούν πολιτικές ενταξιακής εκπαίδευσης βάσει ερευνητικών ευρημάτων.

Πέντε βασικές πολιτικές απαιτήσεις, όσον αφορά τη συλλογή ερευνητικών δεδομένων, προκύπτουν από την ανάγκη συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με την ενταξιακή εκπαίδευση σε εθνικό επίπεδο:

- 1 - Η ανάγκη να ενταχθεί η συλλογή ερευνητικών δεδομένων σε εθνικό επίπεδο σε συμφωνίες Ευρωπαϊκού επιπέδου.
- 2 - Η ανάγκη κατανόησης του αντίκτυπου των διαφορών στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών.
- 3 - Η ανάγκη ανάλυσης της αποτελεσματικότητας της ενταξιακής εκπαίδευσης.
- 4 - Η ανάγκη συλλογής ερευνητικών δεδομένων για την τεκμηρίωση ζητημάτων διασφάλισης της ποιότητας.
- 5 - Η ανάγκη παρακολούθησης της προόδου των μαθητών μακροπρόθεσμα.

Οι φορείς χάραξης πολιτικής χρειάζονται ποιοτικά και ποσοτικά δεδομένα που θα τους ενημερώνουν σχετικά με την ποιότητα της εκπαίδευσης των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ).

Τα συγκεκριμένα κύρια μηνύματα αντικατοπτρίζουν μία κεντρική σύσταση που υποδεικνύεται στην Παγκόσμια έκθεση για την Αναπηρία (2011) – την ανάγκη να αναπτύξουν οι χώρες τα υφιστάμενα συστήματα συλλογής δεδομένων, αλλά επιπλέον να διεξάγουν λεπτομερείς και εξειδικευμένες ποιοτικές έρευνες αναφορικά με την οικονομική αποδοτικότητα και άλλα ζητήματα διασφάλισης της ποιότητας.

Οι εργασίες σε Ευρωπαϊκό επίπεδο είναι αναγκαίο να ευθυγραμμιστούν με την ευρεία έννοια της ενταξιακής εκπαίδευσης ως μίας προσέγγισης για όλους τους μαθητές. Αυτό θα οδηγήσει σε:

- Μία εκ νέου ερμηνεία των «παραδοσιακών» ομάδων- στόχων κατά τη συλλογή ερευνητικών δεδομένων με σκοπό να διερευνηθούν όλοι οι μαθητές οι οποίοι βρίσκονται σε κίνδυνο αποκλεισμού, όπως είναι οι μετανάστες ή οι μαθητές οι οποίοι δεν φοιτούν σε πλαίσια τυπικής εκπαίδευσης, καθώς επίσης και οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.
- Μία ανάγκη να ενσωματωθούν οι δραστηριότητες συλλογής δεδομένων σχετικά με την ενταξιακή εκπαίδευση στο πλαίσιο όλων των «κοινών» διαδικασιών συλλογής δεδομένων σχετικά με την εκπαίδευση.

Πρέπει να επιτευχθούν συμφωνίες σε Ευρωπαϊκό επίπεδο σχετικά με τα ζητήματα συλλογής δεδομένων για την παρακολούθηση των δυνατοτήτων της ενταξιακής εκπαίδευσης σε όλες τις φάσεις της δια βίου εκπαίδευσης- από τις ευκαιρίες που παρέχονται κατά την προσχολική εκπαίδευση μέχρι και αυτές που παρέχονται κατά την εκπαίδευση ενηλίκων.

Διερευνώντας τις τρέχουσες προσεγγίσεις για τη συλλογή δεδομένων σε Ευρωπαϊκό επίπεδο

Κατά την εξέταση των τρεχουσών και προηγούμενων εργασιών που διεξήχθησαν από διεθνείς οργανισμούς, διαφαίνονται τρεις βασικές προσεγγίσεις συλλογής ερευνητικών δεδομένων – η συλλογή δεδομένων βασισμένη στην τοποθέτηση μαθητών οι οποίοι έχουν αναγνωριστεί ως μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, σε κατηγορίες ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών, ή σχετικά με την κατανομή πρόσθετων πόρων για τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Οι προσεγγίσεις αυτές βασίζονται στις ίδιες αλληλένδετες βασικές έννοιες – τον προσδιορισμό των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών και τη συνακόλουθη υποστήριξη για την ανταπόκριση σε συγκεκριμένες ανάγκες. Ωστόσο, η διαφορετική έμφαση σε κάθε προσέγγιση οδηγεί σε διαφορετικά πλεονεκτήματα και αδυναμίες.

Τα ερευνητικά δεδομένα που συλλέγονται σε εθνικό επίπεδο θα πρέπει να γίνονται διαθέσιμα για τη διεξαγωγή συγκριτικών ερευνών σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Ούτως ώστε να πραγματοποιηθεί αυτό με τρόπο ουσιαστικό, παρουσιάζεται η ανάγκη για μεγαλύτερη σαφήνεια σχετικά με το ποια ερευνητικά δεδομένα χρειάζεται να συλλεχθούν σε εθνικό επίπεδο, με ποιό τρόπο, αξιοποιώντας ποιές συγκεκριμένες τεχνικές και από ποιούς τόσο σε εθνικό όσο και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Είναι απαραίτητη η χρήση μίας «κοινής γλώσσας» κατά τη συλλογή δεδομένων για την ενταξιακή εκπαίδευση βασισμένη σε κοινές αντιλήψεις των κύριων εννοιών σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Μακροπρόθεσμα, οι εργασίες σε Ευρωπαϊκό επίπεδο θα επικεντρώνονται σε συλλογή δεδομένων που θα επιτρέπουν στους φορείς χάραξης πολιτικής να προσδιορίσουν τις διαδικασίες εκείνες οι οποίες «λειτουργούν» στην ενταξιακή εκπαίδευση. Στο επίκεντρο θα βρίσκονται δεδομένα τα οποία θα παρέχουν αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την ποιότητα στην ενταξιακή εκπαίδευση. Τέτοιου είδους εργασίες μπορούν δυνητικά να συμπεριλάβουν την ανάπτυξη μίας δέσμης συμφωνημένων δεικτών για τη συλλογή ποιοτικών δεδομένων.

Είναι αναγνωρισμένο ότι η χαρτογράφηση της εφαρμογής πολιτικών για την ενταξιακή εκπαίδευση σε διεθνές επίπεδο αντιμετωπίζει τρεις βασικές προκλήσεις. Αυτές σχετίζονται με ζητήματα αναφορικά με τους ορισμούς, τις μεθόδους και τις πολιτικές για την ενταξιακή εκπαίδευση.

Πολιτικές βάσει ερευνητικών δεδομένων μπορούν να αναπτυχθούν μόνο εφόσον βασίζονται σε ποιοτικά ερευνητικά δεδομένα τα οποία υποστηρίζουν το έργο συλλογής ποσοτικών δεδομένων. Ωστόσο, οι απαιτήσεις των τρεχουσών πολιτικών προτεραιοτήτων για συλλογή ποσοτικών δεδομένων, ειδικότερα σε Ευρωπαϊκό επίπεδο μπορεί να αποδυναμώσει την έμφαση στη συλλογή πληροφοριών υψηλής ποιότητας.

Θέσπιση ενός κοινού πλαισίου για τους σκοπούς της χαρτογράφησης

Το έργο ΧΕΠΕΕ ζητά την ανάπτυξη ενός κοινού πλαισίου για τη συλλογή δεδομένων το οποίο θα βασίζεται στις υφιστάμενες διαδικασίες συλλογής δεδομένων σε εθνικό επίπεδο, καθώς και σε συμφωνίες και διαδικασίες συλλογής δεδομένων σε διεθνές επίπεδο. Ένα πλαίσιο συλλογής δεδομένων το οποίο θα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των φορέων χάραξης πολιτικής, οι οποίοι συμμετείχαν στο έργο, θα μπορούσε να παρέχει πληροφορίες σχετικά με: την εκπαίδευση και τα μαθησιακά αποτελέσματα των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, τους μοχλούς της πολιτικής που διαμορφώνουν τα αποτελέσματα αυτά, τις επιπτώσεις των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών συστημάτων στα εκπαιδευτικά αποτελέσματα.

Τρεις διαστάσεις μέσα από τις οποίες υποστηρίζεται η κατασκευή ενός κοινού πλαισίου:

- Μετακίνηση προς μία συστηματική προσέγγιση συλλογής δεδομένων βασισμένη σε κοινές έννοιες και ορισμούς.
- Συλλογή ερημάτων που θα οδηγεί τόσο σε ποσοτικές όσο και σε ποιοτικές συγκριτικές αξιολογήσεις.
- Η χρήση ενός πολύ-επίπεδου πλαισίου για την ανάλυση πολιτικών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Το προτεινόμενο κοινό πλαίσιο για τη χαρτογράφηση της ενταξιακής εκπαίδευσης προσδιορίζει ρητά διαφορετικά σημεία εστίασης για τη συλλογή ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων σχετικά με:

- Την είσοδο, τη διαδικασία, τις εκροές και τα αποτελέσματα του εκπαιδευτικού συστήματος.
- Το σύστημα, το σχολείο, τη σχολική τάξη – και μέσω αυτών επίσης – τα επίπεδα των μαθητών.

Ένα τέτοιου είδους πλαίσιο θα μπορούσε να ενεργοποιήσει συγκριτικές αξιολογήσεις σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για την υποστήριξη:

- Μίας κατανόησης του αντίκτυπου των διαφορών στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών.
- Του εντοπισμού των ομοιοτήτων ανάμεσα στα συστήματα ενταξιακής εκπαίδευσης των χωρών.
- Της απεικόνισης των συνεπειών των διαφορετικών στοιχείων των συστημάτων, όπως ο βαθμός συγκεντρωτισμού στον τομέα της εκπαίδευσης, η εκπαίδευση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών για τους άλλους επαγγελματίες της εκπαίδευσης, η σχολική αυτονομία και το οργανωτικό πλαίσιο καθώς και οι πόροι που διατίθενται για τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Είναι καθοριστικής σημασίας, μία τέτοιου είδους προσέγγιση να θεμελιωθεί από τις χώρες με σκοπό να αναπτύξουν πρακτικές συλλογής δεδομένων προκειμένου να μπορούν να επιτηρούν την κατάσταση των δικαιωμάτων των μαθητών και την αποτελεσματικότητα των συστημάτων ενταξιακής εκπαίδευσης.

Επιτήρηση της κατάστασης των δικαιωμάτων των μαθητών

Η μελλοντική συλλογή δεδομένων θα πρέπει να ευθυγραμμιστεί με τη ΣΥΔΑΜΑ (2006), καθώς η συγκεκριμένη σύμβαση επηρεάζει ολόένα και περισσότερο τα νομοθετικά πλαίσια για την εκπαίδευση. Η χαρτογράφηση της εφαρμογής πολιτικών για την ενταξιακή εκπαίδευση επομένως απαιτεί την ανάπτυξη δεικτών οι οποίοι θα παρέχουν αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με το κατά πόσο τα εκπαιδευτικά συστήματα είναι δίκαια για τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Είναι επομένως δυνατόν να προσδιοριστούν τα βασικά ζητήματα δικαιωμάτων που αντιστοιχούν με τις διάφορες φάσεις του μοντέλου εισόδου, διαδικασίας, εκροών/ αποτελεσμάτων:

- *Η είσοδος διαφαίνεται ότι αντιστοιχεί με την ισότητα όσον αφορά την πρόσβαση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και τη συμμετοχή τους στην εκπαίδευση σε μη- διαχωριστικά πλαίσια.*
- *Η διαδικασία αντιστοιχεί με την ισότητα αναφορικά με τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες που προσφέρονται στους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και τις δυνατότητες του συστήματος να τους παρέχει την κατάλληλη υποστήριξη για την ανταπόκριση στις ανάγκες τους.*
- *Οι εκροές αντιστοιχούν με την ισότητα αναφορικά με τις ευκαιρίες και τις δυνατότητες επιτυχίας στην ακαδημαϊκή και κοινωνική μάθηση και στις ευκαιρίες μετάβασης που είναι ανοιχτές στους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.*
- *Τα αποτελέσματα συνδέονται με την ισότητα αναφορικά με την προσωπική αυτονομία κατά τη διάρκεια και μετά την τυπική εκπαίδευση και ειδικότερα στις ευκαιρίες δημιουργίας δεσμών που είναι ανοιχτές προς τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και οι οποίες υποστηρίζουν την ένταξη τους στην κοινωνία.*

Εντός ενός ολοκληρωμένου πλαισίου χαρτογράφησης των ζητημάτων σχετικά με τα δικαιώματα, είναι αναγκαίο να προσδιοριστούν τόσο ποσοτικοί όσο και ποιοτικοί δείκτες σε σχέση με:

- Τη συμμετοχή στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.
- Την πρόσβαση στην υποστήριξη και τη προσαρμογή.
- Τις μαθησιακές ευκαιρίες και τις ευκαιρίες μετάβασης.
- Τις δυνατότητες δημιουργίας δεσμών.

Τρέχοντες και εφικτοί ποσοτικοί δείκτες αναφορικά με τη συμμετοχή

Οι διαθέσιμες πληροφορίες σε επίπεδο χωρών υποδεικνύουν ότι είναι δυνατό να προσδιοριστεί ένας δείκτης σχετικά με τα ποσοστά συμμετοχής των μαθητών σχολικής ηλικίας στη γενική εκπαίδευση για τη συλλογή δεδομένων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ο δείκτης ο οποίος είναι ως τώρα διαθέσιμος σύμφωνα με τα υπάρχοντα δεδομένα επικεντρώνεται στο *ποσοστό των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες οι οποίοι φοιτούν σε διαχωριστικά εκπαιδευτικά πλαίσια*. Ο λειτουργικός ορισμός της διαχωριστικής εκπαίδευσης ο οποίος έχει συμφωνηθεί από τις χώρες-μέλη του Ευρωπαϊκού Φορέα για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή (ΕΦΑΕΑ), είναι όπου ο μαθητής έχει επίσημα αναγνωριστεί ως μαθητής με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και ακολουθεί εκπαίδευση σε ξεχωριστές ειδικές τάξεις ή ειδικά σχολεία για το μεγαλύτερο μέρος – 80% ή περισσότερο- από τη σχολική τους ημέρα.

Η εργασία στο πλαίσιο του έργου ΧΕΠΕΕ υποδεικνύει ότι τα δεδομένα σχετικά με τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες οι οποίοι φοιτούν σε διαχωριστικά εκπαιδευτικά πλαίσια είναι σήμερα τα πιο συγκρίσιμα μεταξύ των χωρών και ότι τα συγκεκριμένα ποσοτικά στοιχεία μπορούν να αξιοποιηθούν με σκοπό να αναδείξουν ορισμένες τάσεις όσον αφορά την πρόνοια και τα βήματα προς την ένταξη.

Ωστόσο, η δυναμική χρησιμότητα οποιωνδήποτε δεδομένων σχετικά με τη συμμετοχή μπορεί να βελτιωθεί αισθητά εάν συνδεθεί με μία περισσότερο συστηματική συλλογή δεδομένων σε επίπεδο τάξης και/ή σε επίπεδο μαθητών. Παρατηρείται ότι οι δείκτες που σχετίζονται με την πολιτική όχι μόνο θα είναι συγκρίσιμοι – τόσο ανάμεσα στις χώρες αλλά και εντός μίας διαχρονικής συλλογής στοιχείων – αλλά επιπλέον θα εστιάζουν στη συμμετοχή σε ενταξιακά εκπαιδευτικά πλαίσια, και όχι σε διαχωριστικές παροχές.

Σε ευθυγράμμιση με τα επιχειρήματα σχετικά με τα δικαιώματα και την ισότητα όλων των μαθητών στην εκπαίδευση, η μελλοντική συλλογή δεδομένων θα πρέπει να υιοθετήσει μία προσέγγιση ευθυγραμμισμένη με την ενταξιακή εκπαίδευση ως μία προσέγγιση για όλους τους μαθητές.

Εξετάζοντας τα δεδομένα που θα μπορούσαν ενδεχομένως να συγκεντρωθούν από τις χώρες, ένας εφικτός δείκτης μπορεί να επικεντρωθεί πάνω σε δεδομένα σχετικά με το *ποσοστό όλων των μαθητών μίας συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας (για παράδειγμα 9 ή 14 χρονών) οι οποίοι παρακολουθούν το γενικό πρόγραμμα σπουδών με τους συμμαθητές τους ίδιας ηλικίας τουλάχιστον για την διάρκεια 80% του σχολικού τους χρόνου*. Τα δεδομένα αυτά μπορεί να συλλεχθούν από όλες τις χώρες μέσω μίας συμφωνημένης προσέγγισης: είτε συλλέγοντας δεδομένα για όλους τους μαθητές μίας συγκεκριμένης ηλικίας, είτε χρησιμοποιώντας μία προσέγγιση τυχαίας δειγματοληψίας.

Ο συγκεκριμένος δείκτης έχει ένα πλήθος ενδεχομένων δυνατοτήτων: θα μπορούσε να παρέχει δεδομένα σε επίπεδο τάξης για να επαληθεύσει δεδομένα σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο και θα μπορούσε να εστιάσει σε όλους τους μαθητές (όχι μόνο σε αυτούς που έχουν αναγνωριστεί ως μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες) τονίζοντας επομένως την ένταξη, όχι τον διαχωρισμό.

Ως αποτέλεσμα των εργασιών του έργου ΧΕΠΕΕ, προβάλλεται το επιχείρημα ότι η συλλογή ποσοτικών δεδομένων σε ευθυγράμμιση με τον προτεινόμενο δείκτη είναι εφικτή και δυναμικά χρήσιμη και θα μπορούσε να επιδιωχθεί σε Ευρωπαϊκό επίπεδο στο εγγύτερο μέλλον.

Παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων ενταξιακής εκπαίδευσης

Τα δεδομένα τα οποία εξετάζουν την αποτελεσματικότητα των συστημάτων ενταξιακής εκπαίδευσης λαμβάνουν υπόψη ορισμένους τομείς: από τις διαδικασίες αρχικής αξιολόγησης, μέχρι τη σταδιακή εμπλοκή των μαθητών και των οικογενειών τους σε εκπαιδευτικές εμπειρίες και την αποτελεσματικότητα των μαθησιακών περιβαλλόντων για την υπερνίκηση των εμποδίων και την υποστήριξη των μαθησιακών εμπειριών με τρόπο ουσιαστικό για όλους τους μαθητές.

Σε εθνικό επίπεδο τα δεδομένα θα πρέπει:

- Να διευκολύνουν το σχεδιασμό και την επιτήρηση των πόρων και του προσωπικού.
- Να καθορίσουν την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης εκπαιδευτικών.

- Να αξιολογήσουν την οικονομική αποδοτικότητα του συστήματος.

Σε επίπεδο σχολείου, η συλλογή δεδομένων θα πρέπει:

- Να παρέχει πληροφορίες που θα υποστηρίζουν τους εκπαιδευτικούς και το προσωπικό του σχολείου σχετικά με το σχεδιασμό και τη διεξαγωγή κατάλληλης υποστήριξης και παροχών.

- Να παρέχει σαφείς ιδέες για το πώς οι γονείς και οι μαθητές θα μπορούν να συμμετέχουν πλήρως στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η εξέταση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων ενταξιακής εκπαίδευσης συσχετίζει την είσοδο με τα βασικά ζητήματα οικονομικής αποδοτικότητας, με αντίστοιχους περιγραφικούς όρους εστιασμένους στην κατανομή των πόρων.

Η διαδικασία της εκπαίδευσης συσχετίζεται με τέσσερα βασικά ζητήματα και αντίστοιχους περιγραφικούς όρους:

- 1 - Δεκτικότητα στη διαφορετικότητα, όπως αποδεικνύεται δια μέσου των δεδομένων αναφορικά με την διαδικασία εισόδου.
- 2 - Ποιότητα της μάθησης, όπως αποδεικνύεται δια μέσου των δεδομένων αναφορικά με την αξιολόγηση.
- 3 - Ποιότητα της υποστήριξης, όπως αποδεικνύεται δια μέσου των δεδομένων αναφορικά με τον σχεδιασμό.
- 4 - Αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών, όπως αποδεικνύεται δια μέσου των δεδομένων αναφορικά με την διδασκαλία.

Μία αντζέντα συλλογής δεδομένων σε Ευρωπαϊκό επίπεδο

Λαμβάνοντας υπόψη όλες τις προτάσεις που προέκυψαν κατά τη διάρκεια του έργου ΧΕΠΕΕ, δίνεται η δυνατότητα να προσδιοριστεί μία προτεινόμενη ατζέντα για τις μελλοντικές εξελίξεις στη συλλογή δεδομένων σε Ευρωπαϊκό επίπεδο η οποία βασίζεται σε μία συνεργία των προσπαθειών σε Ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Οι εργασίες συλλογής δεδομένων σε Ευρωπαϊκό επίπεδο απαιτούν μία ολοκληρωμένη στρατηγική, με δραστηριότητες που χρειάζεται να ολοκληρωθούν βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα.

Σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο, η στρατηγική συλλογής δεδομένων θα πρέπει να βασιστεί στη τρέχουσα έρευνα του Eurostat σχετικά με τη συλλογή ποσοτικών δεδομένων για την ειδική αγωγή. Είναι απαραίτητο να εξεταστεί προσεχτικά το κατά πόσο τέτοιου είδους δεδομένα ήδη υπάρχουν με τον εντοπισμό χρήσιμων δεδομένων μέσα από τις υπάρχουσες βάσεις δεδομένων.

Μεσοπρόθεσμα, μία Ευρωπαϊκή στρατηγική συλλογής δεδομένων θα επικεντρωθεί στην εφαρμογή του Άρθρου 24 της ΣΥΔΑΜΑ και θα διερευνήσει με ακρίβεια ποιες βασικές πληροφορίες και δεδομένα χρειάζεται να συλλεχθούν και επιπλέον θα διευκρινίσει το είδος της εργασίας που απαιτείται για τη συλλογή των επιπρόσθετων δεδομένων που ενδεχομένως είναι απαραίτητα.

Μακροπρόθεσμα, μία στρατηγική συλλογής δεδομένων χρειάζεται να γίνει σαφώς αποδεκτή από όλες τις χώρες οι οποίες εργάζονται σε ένα κοινό πλαίσιο. Οι εμπειρογνώμονες οι οποίοι συμμετείχαν στο έργο ΧΕΠΕΕ υποστήριξαν την δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συνόλου συλλογής δεδομένων συμφωνημένο από όλες τις χώρες που θα καλύπτει ζητήματα εννοιών, ορισμών και μεθόδων και θα μπορεί να εφαρμοστεί σε εθνικό επίπεδο ως την 'ελάχιστη' εργασία συλλογής δεδομένων.

Αυτή η ατζέντα θα πρέπει να βασίζεται στην παραδοχή ότι η ενταξιακή εκπαίδευση αποτελεί μια επιτακτική ανάγκη ποιότητας και ότι θα χρησιμοποιηθεί για να παρέχει στις χώρες βαθύτερη ποιοτική και ποσοτική γνώση σχετικά με την αποτελεσματικότητα των πολιτικών για την ενταξιακή εκπαίδευση και την ποιότητα της πρακτικής της ενταξιακής εκπαίδευσης σχετικά με τη επιτήρηση των δικαιωμάτων των μαθητών και τη διασφάλιση της ισότητας.

Για τη θέσπιση αυτής της Ευρωπαϊκής ατζέντας είναι αναγκαίο να επιτευχθεί μία συμφωνία μεταξύ των χωρών αναφορικά με τέσσερις βασικές περιοχές προκειμένου να υποστηριχθεί η εργασία σε Ευρωπαϊκό επίπεδο:

- Προσδιορισμός των αποδεικτικών στοιχείων που απαιτούνται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.
- Εντοπισμός των αποτελεσματικότερων διαθέσιμων δεδομένων καθώς και των δεδομένων που χρειάζεται να αναπτυχθούν περαιτέρω.
- Καθορισμός ξεκάθαρων διαδικασιών και μηχανισμών συλλογής δεδομένων σε Ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.
- Ενασχόληση με ζητήματα συγκρισιμότητας.

Υπάρχει η ανάγκη για συνεργίες σε εθνικό επίπεδο μεταξύ των βασικών εμπλεκόμενων οι οποίες θα βασίζονται σε μία σαφή λογική για τη συλλογή ερευνητικών δεδομένων λαμβάνοντας υπόψη δεδομένα σε επίπεδο εθνικό και περιφερειακό, σχολείου και τάξης προκειμένου τα συνολικά δεδομένα της χώρας να αντικατοπτρίζουν αποτελεσματικά την πρακτική.

Οποιαδήποτε συλλογή δεδομένων σε Ευρωπαϊκό επίπεδο θα πρέπει ασφαλώς να βασιστεί στην υπάρχουσα συλλογή δεδομένων σε εθνικό επίπεδο, άμεσα συνδεδεμένη με τις εργασίες του ΕΚ 2020 και άλλες Ευρωπαϊκές στρατηγικές και να βασιστεί στα συστήματα συλλογής δεδομένων των Ηνωμένων Εθνών, του Eurostat και του Οργανισμού για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ), καθώς επίσης και των συστημάτων που χρησιμοποιούνται από τον ΕΦΑΕΑ και από άλλες διεθνείς πηγές.

Η μελλοντική εργασία σε Ευρωπαϊκό επίπεδο θα πρέπει να προωθήσει συνεργίες ανάμεσα σε όλους τους εμπλεκόμενους, υπό τη μορφή στενότερου προσανατολισμού προς δραστηριότητες και εργασίες συλλογής δεδομένων. Οι συνεργίες οι οποίες είναι αναγκαίες για τη χαρτογράφηση της εφαρμογής πολιτικών για την ενταξιακή εκπαίδευση απαιτούν δουλειά προκειμένου να ενταχθούν μέσα σε μία αναγνωρισμένη πλατφόρμα, η οποία θα επιτρέπει σε όλους τους εμπλεκόμενους στη συλλογή ευρωπαϊκών δεδομένων να συνεργαστούν αποτελεσματικά, να ανταλλάσουν γνώσεις και εμπειρίες και να ορίσουν κοινές προοπτικές. Μία τέτοιου είδους πλατφόρμα – ενδεχομένως βασισμένη στις εργασίες του ΕΦΑΕΑ – θα έχει το στόχο να υποστηρίξει την εργασία των άλλων Ευρωπαϊκών εμπλεκόμενων σε αυτό το χώρο καθώς επίσης και να υποστηρίξει τις εργασίες συλλογής δεδομένων που σχετίζονται με την ενταξιακή εκπαίδευση.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2010) *Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την επιτροπή των Περιφερειών. Ευρωπαϊκή στρατηγική για την αναπηρία 2010–2020: Ανάνεωση της δέσμευσης για μία Ευρώπη χωρίς εμπόδια*. Com (2010) 636 Final

Ηνωμένα Έθνη (2006) *Σύμβαση για τα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία*, Νέα Υόρκη, Ηνωμένα Έθνη. Η ηλεκτρονική πηγή είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο: www.un.org/disabilities/documents/convention/crpd_greek.doc

Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (2011) *Παγκόσμια Έκθεση για την Αναπηρία*, Γενεύη, Ελβετία, ΠΟΥ

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2011) *Συμπεράσματα του Συμβουλίου για το ρόλο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην εφαρμογή της στρατηγικής του «Ευρώπη 2020»* (Επίσημη Εφημερίδα C 119 της 28.5.2009)

Το συγκεκριμένο έγγραφο αποτελεί μία περίληψη των βασικών ευρημάτων του έργου ΧΕΡΕΕ. Το πλήρες κείμενο του έργου: *Mapping the Implementation of Policy for Inclusive Education: an exploration of challenges and opportunities for developing indicators* (2011) είναι διαθέσιμο στον ιστότοπο: <https://www.european-agency.org/agency-projects/mipie>

Τυπωμένα αντίγραφα είναι διαθέσιμα κατόπιν αίτησης στη Γραμματεία του Φορέα: secretariat@european-agency.org

Το έργο ΧΕΠΕΕ

Οι πιέσεις προς τους φορείς χάραξης πολιτικής να αποδείξουν το πώς οι πολιτικές οδηγούν σε μεγαλύτερη εκπαιδευτική ένταξη είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί η ανάγκη για μία συστηματική συλλογή ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων τα οποία θα δώσουν απαντήσεις σε βασικά ερωτήματα και τα οποία θα αξιοποιηθούν κατά μήκος από τις χώρες ούτως ώστε να έχουν τη δυνατότητα χαρτογράφησης της δικής τους εξέλιξης και συγκριτικά ανάμεσα στις χώρες ούτως ώστε να συγκρίνουν σχετικές εξελίξεις.

Η Χαρτογράφηση της Εφαρμογής Πολιτικών για την Ενταξιακή Εκπαίδευση (ΧΕΠΕΕ) είναι ένα έργο το οποίο διεξήχθη από τον Ευρωπαϊκό Φορέα για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής LLP Comenius με αριθμό σύμβασης χρηματοδότησης: 510817-2010-LLP-DK-COMENIUS-CAM. Το ΧΕΠΕΕ είναι ένα έργο 1-έτους με τη συμμετοχή παραπάνω από 60 εμπειρογνομώνων από 27 χώρες:

Αυστρία, Βέλγιο (Γαλλόφωνη και Φλαμανδική κοινότητα), Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελβετία, Ελλάδα, Εσθονία, Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Σκωτία), Ιρλανδία, Ισλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Νορβηγία, Ολλανδία, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Σουηδία, Τσέχικη Δημοκρατία, Φιλανδία.

Ο κύριος στόχος του έργου ΧΕΠΕΕ ήταν να βασιστεί σε προηγούμενες εργασίες που πραγματοποιήθηκαν σε εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο και – αξιοποιώντας τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τις χώρες κατά τη διάρκεια διεξαγωγής του έργου- να αναπτύξει προτάσεις υπό τη μορφή μίας περιγραφικής ατζέντας για τη μελλοντική συλλογή δεδομένων σε εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο η οποία θα αξιοποιηθεί για τη χαρτογράφηση της εφαρμογής πολιτικών για την ενταξιακή εκπαίδευση.

Ειδικοί στόχοι του έργου ήταν η συνεργασία με τους φορείς χάραξης πολιτικής από 27 Ευρωπαϊκές χώρες προκειμένου να:

- Αποσαφηνιστεί μία λογική σχετικά με το ποιά στοιχεία είναι αναγκαία να είναι διαθέσιμα στους φορείς χάραξης πολιτικής.
- Προσδιοριστούν οι πληροφορίες που είναι ήδη διαθέσιμες.
- Επισημανθούν τα κενά στις διαθέσιμες πληροφορίες.
- Κατασκευαστούν λεπτομερείς προτάσεις για το πώς οι απαραίτητες πληροφορίες θα μπορούσαν να συλλεχθούν στο μέλλον για τους σκοπούς της εθνικής, αυτό-χαρτογράφησης και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο για συγκριτικούς σκοπούς.

Κατά τη διάρκεια διεξαγωγής του έργου οργανώθηκαν δύο συνέδρια – στις Βρυξέλλες το Δεκέμβριο του 2010 και στη Βουδαπέστη τον Μάρτιο του 2011. Και τα δύο συνέδρια συνδιοργανώθηκαν με τα αντίστοιχα Υπουργεία Παιδείας των χωρών και είχαν σαφείς στόχους συνδεδεμένους με την ανάπτυξη ενδεχόμενων αποτελεσμάτων του έργου, συμπεριλαμβανομένων των τελικών προτάσεων του έργου.

Το πλήρες κείμενο του έργου, οι δύο εκθέσεις των συνεδρίων που οργανώθηκαν, μία συλλογή των τρεχουσών εργασιών συλλογής δεδομένων των χωρών, καθώς επίσης και όλο το υλικό που σχετίζεται με το έργο είναι διαθέσιμα στον ιστότοπο:

<http://www.european-agency.org/agency-projects/mipie>

© European Agency for Development in Special Needs Education 2011

Το συγκεκριμένο έργο χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το έγγραφο αντικατοπτρίζει τις απόψεις του συγγραφέα, και η Επιτροπή δε φέρει καμία ευθύνη για την όποια χρήση των πληροφοριών που εμπεριέχονται σε αυτό.